

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΤΟΠΙΟΥ

ΕΦΑΡΜΟΓΗ
ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΤΟΠΙΟ
απορρέουσες υποχρεώσεις ως προς τις μελέτες και τα έργα
liabilities in design and planning projects
IMPLEMENTATION OF THE EUROPEAN LANDSCAPE
CONVENTION

ARISTOTLE UNIVERSITY OF THESSALONIKI
POSTGRADUATE STUDIES IN LANDSCAPE ARCHITECTURE
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΖΗΤΗ • ZITI PUBLICATIONS

Μεταπτυχιακό Αρχιτεκτονική Τοπίου ΑΠΘ

ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΤΟΠΙΟ
Απορρέουσες υποχρεώσεις ως προς τις μελέτες και τα έργα
Πρακτικά

Επιμέλεια έκδοσης:

Ελένη Αθανασιάδου

Αναστασία Μαυρίδου

Αναστασία Παπαδοπούλου

ISBN 978-960-456-542-9

© Εκδόσεις ΖΗΤΗ, Θεσσαλονίκη 2020

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Εξώφυλλο/Cover photo:

2

© Aristotle University of Thessaloniki
Ziti Publications, Thessaloniki 2020

Le ruban du livre, M. Corajoud, Portraits,
Parc du Sausset, 20 Juin 2015

Editors

Eleni Athanasiadou

Anastasia Mavridou

Anastasia Papadopoulou

IMPLEMENTATION OF THE EUROPEAN LANDSCAPE CONVENTION
Liabilities in design and planning projects
Proceedings

Postgraduate Studies in Landscape Architecture AUTH

Επιστημονική και Οργανωτική επιτροπή:

Ελένη Αθανασιάδου, Δρ. Αρχιτέκτων Τοπίου, Γεωπόνος ΑΠΘ, ΕΔΙΠ Τμ. Γεωπονίας, ΑΠΘ, Αντιπρόεδρος επικοινωνίας ΠΣΑΤ | Αναστασία Μαυρίδου, Γεωπόνος, Αρχιτέκτων Τοπίου ΑΠΘ, Επιστ. Συνεργάτης ΔΠΜΣ Αρχιτεκτονική Τοπίου ΑΠΘ | Αναστασία Παπαδοπούλου, Δρ. Αρχιτέκτων Μηχ., Αρχιτέκτων Τοπίου ΑΠΘ, Διδάσκουσα ΔΠΜΣ Αρχιτεκτονική Τοπίου ΑΠΘ | Αθηνά Βιτοπούλου, Επικ. Καθηγήτρια, Τμ. Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, ΑΠΘ | Αλέκα Γερόλυμπου, Ομοτ. Καθηγήτρια, Τμ. Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, ΑΠΘ | Ανδρέας Μαμώλος, Καθηγητής, Τμ. Γεωπονίας, ΑΠΘ | Μαίρη Τζημοπούλου, Ομοτ. Καθηγήτρια, Τμ. Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, ΑΠΘ | Μαρία Τρατσέλα, Επικ. Καθηγήτρια, Τμ. Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, ΑΠΘ | Ιωάννης Τσαλικίδης, Ομοτ. Καθηγητής, Τμ. Γεωπονίας, ΑΠΘ

Scientific and Organizing Committee:

Eleni Athanasiadou, Horticulturist-Landscape architect Dr., Lab. Teaching Staff Sch. of Agriculture AUTH, Vice-President Communications PHALA | Anastasia Mavridou, Agriculturist-Landscape architect AUTH, Scientific staff JPPS Landscape Architecture AUTH | Anastasia Papadopoulou Architect-Landscape architect Dr., Teaching staff JPPS Landscape Architecture AUTH | Andreas Mamolos, Professor, Sch. of Agriculture, AUTH | Maria Tratsela Assistant. Professor, Sch. of Architecture, AUTH, | Ioannis Tsalikidis, Em. Professor, Sch. of Agriculture, AUTH | Mary Tzimopoulou, Em. Professor, Sch. of Architecture, AUTH | Athina Vitopoulou, Assistant Professor, Sch. of Architecture, AUTH | Aleka Yerolympos, Em. Professor, Sch. of Architecture, AUTH

Aristotle University of Thessaloniki

School of Architecture, Faculty of Engineering
School of Agriculture, Faculty of Agriculture,
Forestry and Natural Environment

Landscape Architecture Post Graduate Studies

Administered by
School of Architecture, Faculty of Engineering

Head of Postgraduate Studies
Professor Nikos Kalogirou

Deputy Head of Postgraduate Studies
Professor Kiriaki Kalmpourtzi

Περιεχόμενα

Εναρκτήρια τελετή, χαιρετισμοί
Προεδρείο: Μαίρη Ανανιάδου-Τζημοπούλου, Ιωάννης Τσαλικίδης

Νίκος Καλογήρου, Διευθυντής Μεταπτυχιακού Αρχιτεκτονική Τοπίου ΑΠΘ 11

Μαίρη Ανανιάδου-Τζημοπούλου | Καλωσόρισμα. Εισαγωγική ομιλία 15

Κωνσταντίνος Κατσιφαράκης, Κοσμήτορας Πολυτεχνικής Σχολής ΑΠΘ 17

Δημήτρης Κωβαίος, Κοσμήτορας Σχολής Γεωπονίας, Δασολογίας & Φυσικού Περιβάλλοντος ΑΠΘ 18

Αλκμήνη Πάκα, Πρόεδρος Τμήματος Αρχιτεκτόνων ΑΠΘ 19

Στέφανος Κουνδουράς, Αναπλ. Πρόεδρος Τμήματος Γεωπονίας ΑΠΘ 20

Γεώργιος Τσακούμης, Γενικός Γραμματέας Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδος - ΤΚΜ..... 21

Στέλλα Ψαροπούλου, Αντιδημαρχία Αστικής Ανθεκτικότητας, Δήμος Θεσσαλονίκης 22

Maguelonne Déjeant-Pons, Executive Secretary of the European Landscape Convention,
Council of Europe 23

Εναρκτήρια ομιλία:

Michael Oldham | European Landscape Convention Objectives and Opportunities..... 27

Συνεδρία 1
Προεδρείο: Μαίρη Ανανιάδου-Τζημοπούλου, Ιωάννης Τσαλικίδης

Ευπραξία-Αίθρα Μαριά | Η εφαρμογή της Ευρωπαϊκής Σύμβασης του Τοπίου στην ελληνική νομική πραγματικότητα: Προκλήσεις, προβλήματα και προβληματισμοί..... 35

Κωνσταντίνος Μωραΐτης | Το Τοπίο: πολιτισμικό και πολιτικό οικοσύστημα..... 41

Θεανώ Τερκενλή | Αποκωδικοποιώντας τη σχέση ανθρώπου-τοπίου στην Ελλάδα: μια κριτική πολιτισμική γεωγραφική προσέγγιση 47

Σαράντης Ζαφειρόπουλος | Το Τοπίο ως Πολιτισμικό Ατόπημα..... 53

Ανέστης Γουργιώτης | Η προσέγγιση του τοπίου στην Ελλάδα μέσα από τον χωροταξικό σχεδιασμό 57

Αικατερίνη Γκόλτσιου | Η συμβολή των Αρχιτεκτόνων Τοπίου στην εφαρμογή της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για το τοπίο 63

Ιωάννης Τσαλικίδης | Ανασχεδιασμός των ποταμοβραχιόνων της Έδεσσας. Μια προσπάθεια ανάγνωσης της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για το Τοπίο στον ελληνικό χώρο..... 69

Μαρία Λιονατου, Μάγδα Σεγκούνη | Μετασχηματίζοντας το Τοπίο - Ειδικά Χωρικά Σχέδια στο Πολεοδομικό Συγκρότημα Θεσσαλονίκης 75

Συνεδρία 2

Προεδρείο: Αλέκα Γερόλυμπου, Ανδρέας Μαμώλος

Δημήτρης Φιλίππιδης Η εγκατοίκηση στη φύση με ένα παράδειγμα από την Κρήτη	83
Μαρία Παπαϊωάννου Γυναίκες με όραμα για το Ελληνικό τοπίο: Βασίλισσα Αμαλία και Mary Jaqueline Tyrwhitt	89
Αγγελική Παρασκευοπούλου Το αττικό τοπίο μέρος της Αθήνας: η ανάγκη προστασίας και ανάδειξής του.....	95
Γιώργος Ζωίδης, Στυλιανή Λεφάκη Έξυπνα δένδρα και... πράσινα τηλέφωνα. Το αστικό τοπίο σε κρίση	101
Νίκος Καλογήρου Η ανάπλαση του χώρου της ΔΕΘ: τοπίο και αστικό περιβάλλον	107
Αλκμήνη Πάκα Τοπία Τουρισμού. Το Κυκλαδικό Τοπίο και η διαχείρισή του	115
Μαίρη Ανανιάδου-Τζημοπούλου Μελέτες και έργα για την προστασία, διαχείριση και σχεδιασμό τοπίου	123
Μαριάννα Νανά Οι μεταμορφώσεις τοπίου των υδραυλικών ή άλλων τεχνικών έργων σχεδιάζονται	129
Αναστασία Παπαδοπούλου Τοπία εκμετάλλευσης ορυκτού πλούτου. Ανακολουθίες στο οπτικό πεδίο αλλά και υποδοχές μιας νέας πραγματικότητας	135
Νέλλα Γκόλαντα Αναπτύσσοντας κώδικες νερών στο κέντρο της πόλης - Ο γλυπτός ποταμός της Λάρισας	141

Συνεδρία 3

Προεδρείο: Κωνσταντίνος Γώγος, Αθηνά Γιαννακού

Μαρία Κοζυράκη Νομική αναγνώριση τοπίων και μεμονωμένων στοιχείων του τοπίου & θεσμοθέτηση μέτρων προστασίας και διαχείρισης τους: διατηρητέα μνημεία της φύσης & προστατευόμενα τοπία	149
Αθηνά Γιαννακού Σύζευξη του Τοπίου και χωρικής ανάπτυξης: Μαθήματα από τη μελέτη του Τοπίου στο χωροταξικό σχεδιασμό της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας	155
Αθηνά Βιτοπούλου Αναζητώντας τη διεπιστημονικότητα στον σχεδιασμό του (αστικού) χώρου.....	161
Χάρις Χριστοδούλου Παλινδρομώντας από το οριοθετημένο έργο στον κοινό ορίζοντα: Ματιές στις θεσμικές διαδικασίες σχεδιασμού του τοπίου με αφετηρία την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για το Τοπίο.....	167
Αλέξανδρος Κανταρτζής Ευρωπαϊκή σύμβαση για το τοπίο και δίκτυο UNISCAPE	173
Ελένη Αθανασιάδου Η αναγκαιότητα και η συμβολή της οικολογίας στο σχεδιασμό του χώρου	175
Καλλιόπη Παπαοικονόμου Υδρολογική συμπεριφορά ρεμάτων και ένταξη στον αστικό χώρο	181

Συνεδρία 4

Προεδρείο: Ελένη Αθανασιάδου, Αθηνά Βιτοπούλου

Αναστασία Στεργιάδου Αστικό Τοπίο: Πως τα πράσινα δώματα επηρεάζουν το μικροκλίμα και συμβάλλουν στην κλιματική αλλαγή	189
Σταυρούλα Κατσογιάννη Διαχείριση του τοπίου αγροτικών περιοχών.....	195
Θωμάς Δοξιάδης, Διονυσία Λιβέρη (doxiadis+) Σχεδιάζοντας για τη Συμβίωση, αλλάζοντας νοοτροπίες	199
Μουρατίδου Παναγιώτα, Λίμπα Ανδριάντα Αστικά τοπία στο όριο πόλης-θάλασσας. Πρόταση ανάπλασης του παλαιού λιμένα Πατρών	205
Πανίτα Καραμανέα Αναδυόμενα τοπία: Το τοπίο ως συνδετική ρωγμή στον αστικό ιστό. Παραδείγματα από τοπιακούς διαγωνισμούς.....	211
Δέσποινα Ζαβράκα Προκλήσεις, συμβάσεις και δυνατότητες στο ελληνικό τοπίο: τρεις περιπτώσεις συγχρόνου σχεδιασμού.....	217
Θεοδώρα Ζάγκα, Θέκλα Τσιτσώνη Το τοπίο από το χθες στο σήμερα. Ιστορική αναδρομή στο Νομοθετικό πλαίσιο της Ελλάδας	223
Μαριάνθη Τσακαλδήμη, Καλλιόπη Κατσαούνη, Κωνσταντίνος Κοσκίδης, Πέτρος Γκανάτσας Πρόταση διαμόρφωσης & αξιοποίησης του πρώην στρατοπέδου Παπαλουκά στις Σέρρες ως πολυλειτουργικό αστικό πάρκο	229
Νικόλαος Θυμάκης, Γεώργιος Κωστελένος Τα Μνημειακά Ελαιόδεντρα ως εμβληματικά στοιχεία του Ελληνικού Αγροτικού Πολιτισμικού Τοπίου και η χρήση τους στην Κηποτεχνία και το Σχεδιασμό Τοπίου. Προτάσεις και Προβληματισμοί	235
Πρακτικό συζήτησης	243

Ελένη Αθανασιάδου

Δρ. Αρχιτέκτων Τοπίου ΑΠΘ, Γεωπόνος Bsc Univ. of London, Msc Univ. of Reading
ΕΔΙΠ Τμ. Γεωπονίας ΑΠΘ

Αναστασία Μαυρίδου

Γεωπόνος, Αρχιτέκτων Τοπίου ΑΠΘ
Επιστ. Συνεργάτης ΔΠΜΣ Αρχιτεκτονική Τοπίου ΑΠΘ

Αναστασία Παπαδοπούλου

Δρ. Αρχιτέκτων Μηχανικός, Αρχιτέκτων Τοπίου ΑΠΘ
Διδάσκουσα ΔΠΜΣ Αρχιτεκτονική Τοπίου ΑΠΘ

Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση του Τοπίου αποτελεί το μοναδικό θεσμοθετημένο κείμενο αποκλειστικά αφιερωμένο στην προστασία, διαχείριση και στον σχεδιασμό του τοπίου. Μια σύμβαση διεθνής, που υπογράφηκε στην Φλωρεντία το 2000 και κυρώθηκε μετά από 10 έτη από τη χώρα μας, το 2010. Αυτή η “καθυστέρηση”, δηλώνει την αμηχανία ως προς την εφαρμογή της, που εκφράζεται κυρίως μέσω της περιβαλλοντικής πολιτικής, τον χωρικό και πολεοδομικό σχεδιασμό, μη έχοντας συγκεκριμένο στόχο, αλλά αποσπασματικά και εξαναγκαστικά, ως υποχρέωση και όχι ως επιλογή.

Σχετικά με την προβληματική εκμετάλλευσης των φυσικών πόρων, της απειλής υποβάθμισης της παγκόσμιας πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς, της αλληλεπίδρασης μεταξύ των ειδών, η σύμβαση αναφέρεται στο τοπίο ως σημαντικό χωρικό υπόβαθρο που υποστηρίζει φυσικές και μη διεργασίες και αποτελεί δυναμική και χωροχρονικά μεταβαλλόμενη οντότητα με φυσικά και ανθρωπογενή δεδομένα σε μια αμφίβολη ισορροπία.

Ακαδημαϊκές δομές, και σχετικοί φορείς απαιτείται να δραστηριοποιούνται όχι απλά διαπιστώνοντας την αξία του τοπίου, αλλά υπεύθυνα, διεκπεραιωτικά και εφαρμοσμένα.

Το ΔΠΜΣ Αρχιτεκτονική Τοπίου ΑΠΘ διοργάνωσε τον Απρίλιο του 2019, καθιερωμένο μήνα εορτασμού του τοπίου παγκοσμίως, ένα Συμπόσιο αποκλειστικά αφιερωμένο στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση του Τοπίου, με μια διάθεση ενωτική, ως προς τις διάφορες “δυνάμεις” που εμπλέκονται δυναμικά στην εφαρμογή της. Το διήμερο Συμπόσιο στις 11 και 12 Απριλίου παρακολούθησαν πάνω από 150 άτομα.

Συμμετείχαν περίπου 50 ομιλητές από ακαδημαϊκά ιδρύματα όλης της Ελλάδας, δημόσιους φορείς, επιμελητήρια και οργανισμούς, καθώς και επαγγελματίες αρχιτέκτονες τοπίου.

Σημαντική ήταν η ανταπόκριση διακεκριμένων προσκαλεσμένων ομιλητών, καθώς και οι συμμετοχές της κας Maguelonne Déjeant-Pons, από το Συμβούλιο της Ευρώπης με χαιρετισμό και του κου Michael Oldham, ιδρυτικού μέλος του EFLA, ως τιμώμενου ομιλητή.

Ευχαριστούμε θερμά τους εισηγητές του Συμποσίου που συνέβαλλαν σε αυτήν την προσπάθεια αξιοποίησης, διάδοσης της γνώσης για το τοπίο. Οι εισηγήσεις τους καλύπτουν θέματα από τη μικρή μέχρι τη μεγάλη κλίμακα του σχεδιασμού και προγραμματισμού του τοπίου, θεωρητικά και

εφαρμοσμένα, με ιδιαίτερη επιστημονική ταυτότητα αλλά και ενθουσιώδη διάθεση, με στόχο μια ουσιαστική συνεργασία σε θέματα που αφορούν το τοπίο.

Ευχαριστούμε όλους όσοι συνέτειναν στην πραγματοποίηση του Συμποσίου και στην έκδοση του παρόντος τόμου. Ιδιαίτερες ευχαριστίες εκφράζουμε στην Καθηγήτρια Μαίρη Ανανιάδου-Τζημοπούλου για τη συνεχή και πολύτιμη υποστήριξη.

Θεωρούμε ότι το παρόν πόνημα αποτελεί μία πρωτοπόρα επιστημονική προσπάθεια ενίσχυσης της σύνταξης συγκεκριμένης πολιτικής σε εθνικό επίπεδο, για την αναγκαία εφαρμογή της Ευρωπαϊκής Σύμβασης του Τοπίου.

Εναρκτήρια τελετή
Προεδρείο: Μαίρη Ανανιάδου-Τζημοπούλου, Ιωάννης Τσαλικίδης

Chair: Mary Ananiadou-Tzimopoulou, Ioannis Tsalikidis
Opening ceremony

Μαίρη Ανανιάδου-Τζημοπούλου

Αρχιτέκτων Τοπίου DPLG, Δρ. ΠΣ ΑΠΘ, Ομότ. Καθηγήτρια,
Τμ. Αρχιτεκτόνων Μηχανικών ΑΠΘ

Κύριοι Κοσμήτορες των Σχολών, Κυρία και Κύριε Πρόεδροι των Τμημάτων, Κύριοι Πρόεδροι του Τεχνικού και Γεωτεχνικού Επιμελητηρίου, Εκλεκτοί Προσκαλεσμένοι, Ομότιμοι και Καθηγητές, Συνάδελφοι και Φοιτητές, Εκπρόσωποι της Τοπικής και Περιφερειακής Αυτοδιοίκησης, Φορέων και Συλλόγων.

Σας καλωσορίζουμε στο διήμερο Συμπόσιο με θέμα «ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΤΟΠΙΟ. Απορρέουσες υποχρεώσεις ως προς τις μελέτες και τα έργα» και σας ευχαριστούμε θερμά για την συμβολή σας σε αυτό.

Ιδιαίτερα καλωσορίζουμε τον Καθηγητή μας Δημήτρη Φατούρο, τον ευχαριστούμε που είναι σήμερα μαζί μας και για ό,τι έχει προσφέρει στην Αρχιτεκτονική Τοπίου που πρώτος έφερε στο Τμήμα μας και ουσιαστικά συνέβαλε σε αυτή, όπως και στην Αρχιτεκτονική γενικότερα. Του χρωστάμε ευγνωμοσύνη και τον τιμούμε πάντα.

Το Συμπόσιο οργανώνει:

Το Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών (ΔΠΜΣ) Αρχιτεκτονική Τοπίου ΑΠΘ, του Τμήματος Αρχιτεκτόνων της Πολυτεχνικής Σχολής και του Τμήματος Γεωπονίας της Σχολής Γεωπονίας, Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος, στη διοικητική υποστήριξη του πρώτου. Παρέχει διετές Master Αρχιτεκτονικής Τοπίου, αναγνωρισμένο και διεθνώς από International Federation of Landscape Architects (IFLA) και European Council of Landscape Schools (ECLAS).

Με την ευκαιρία θυμίζω ότι ο νέος, ανά διετία, κύκλος σπουδών εκκινεί τον Οκτώβριο, με υποψηφιότητες που κατατίθενται ήδη και θα αξιολογηθούν έως τον Ιούνιο. Μεταξύ των πλούσιων εκδηλώσεων που τρέχουν παράλληλα με το πρόγραμμα, συνέδρια, συμπόσια, εκθέσεις, διαγωνισμοί και workshops με αντίστοιχες εκδόσεις, συγκαταλέγεται και το συμπόσιο αυτό.

Για τη Σύμβαση ως θέμα του Συμποσίου:

Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για το Τοπίο είναι η “πρώτη διεθνής συνθήκη αποκλειστικά αφιερωμένη στο τοπίο καθ’ όλες τις διαστάσεις, φυσικές ή πολιτισμικές και αποσκοπεί στην προστασία, διαχείριση και σχεδιασμό του τοπίου για την βελτίωση της ποιότητας ζωής και ευημερίας των κατοίκων του”.

Συζητάμε για τις απορρέουσες υποχρεώσεις και τα αντίστοιχα έργα που κατά τη Σύμβαση αφορούν “τα ανθρώπινα δικαιώματα, τη δημοκρατία και τη βιώσιμη ανάπτυξη”, σε οποιαδήποτε περιβάλλοντα, αστικά, αγροτικά, φυσικά.

Χαιρόμαστε για όσα η Σύμβαση αναγνωρίζει.

Ενδιαφερόμαστε όμως για τη εφαρμογή, εάν και πώς γίνεται στην πράξη και ειδικότερα στον ελληνικό χώρο. Απευθύναμε πρόσκληση συμμετοχής ή εκπροσώπησης σε ΑΕΙ, ΤΕΙ, ΥΠΕΝ, ΤΕΕ, ΓΕΩΤΕΕ, ΠΣΑΤ, IFLA, Δήμο Θεσσαλονίκης, Περιφέρειες, Συλλόγους και άλλους αρμόδιους φορείς. Οι εκλεκτοί Προσκαλεσμένοι μας και ομιλητές εστιάζουν στην ανταπόκριση των έργων, σε μελέτες και προδιαγραφές, ως προς την Σύμβαση του Τοπίου στη σύγχρονη ελληνική κοινωνία. Οι θεματικές ενότητες περιλαμβάνουν τα σχετικά με:

- Την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για το Τοπίο
- Την Προστασία, Διαχείριση και Σχεδιασμό του Τοπίου
- Τα Έργα και Μελέτες Τοπίου
- Την Αρχιτεκτονική Τοπίου και το Περιβάλλον

Αναμένουμε ενδιαφέροντα αποτελέσματα:

Για το Τοπίο. Θέμα γενικό ή ειδικό;

Πώς αντιμετωπίζεται στις μελέτες και τα έργα; Μήπως κατ' αυτές διαμελίζεται τεχνοκρατικά, τώρα που η σημασία του πια αναγνωρίζεται, μισό περίπου αιώνα αφότου εισήχθη στις σπουδές μας, στο ΑΠΘ τουλάχιστον. Πώς οι περί αυτό διακηρύξεις και θεωρίες συμβάλλουν στον σχεδιασμό του σε κάθε κλίμακας έργο, αρχιτεκτονικό, πολεοδομικό, χωροταξικό, αστικό, αρχιτεκτονικής τοπίου και σε τεχνικά ή καλλιτεχνικά έργα.

Είναι αληθές ή ψευδεπίγραφο το ενδιαφέρον;

Υπάρχει πολιτική; Υπάρχει παιδεία; Ασκείται αρχιτεκτονική τοπίου στην Ελλάδα; Πώς το πεδίο αυτό, ή πειθαρχία συνεργάζεται με άλλα σχετικά; Τι έχουμε να κάνουμε; Τι δεν κάναμε;

Είμαστε τυχεροί που τόσοι ειδικοί, μάλιστα κάποιοι από πολύ μακριά και τους ευχαριστούμε ιδιαίτερα για αυτό, θα έχουμε την ευκαιρία να συζητήσουμε ό,τι σίγουρα μας ενώνει όσους είμαστε εδώ:

Αγάπη και έργο για το Τοπίο.

Η πρόσκληση έγινε για τον Απρίλιο, καθιερωμένο μήνα εορτασμού του Τοπίου, όχι γιατί έτσι ορίζεται πια, αλλά κατά τη βιωματική μας συνθήκη και την διαχρονική μας ενσυναίσθηση. Να θυμίσω ότι ο Σολωμός λέει, το 1826 στους ελεύθερους πολιορκημένους, για τον Απρίλη «όσ' άνθια θρέφει όσους καρπούς τος' άρματα σε κλιούνε». Και ο Ελύτης, έναν αιώνα μετά, το 1936, για «την παραμορφωτική συμπεριφορά που δείχνουμε στα τοπία μας».

Επιλέξαμε το χώρο δουλειάς μας, εδώ στο Τμήμα, γιατί το συμπόσιο είναι συνεργασίας πάνω από όλα.

Τελεί υπό την αιγίδα της Πολυτεχνικής Σχολής.

16 Τον Κοσμήτορα κο Κατσιφαράκη ευχαριστούμε για την υποστήριξή του όπως πάντα, καθώς και το Τμήμα Αρχιτεκτόνων, στο πρόσωπο της Προέδρου Αλκμήνης Πάκα. Επίσης όλους τους πολλούς χορηγούς που με τη μικρή χορηγία τους διευκόλυναν τη διεξαγωγή του.

Ευχαριστούμε τους διδάσκοντες που αφιλοκεδώς προσφέρουν συνεχώς σε αυτό το μεταπτυχιακό και στις εκδηλώσεις του.

Ειδικότερα για το Συμπόσιο, την επιστημονική και οργανωτική τους συνεισφορά, μαζί με τη ψυχή τους όπως πάντα, κατέθεσαν οι Αρχιτέκτονες Τοπίου, Γεωπόνοι ή Αρχιτέκτονες, Λένα Αθανασιάδου, Νατάσα Μαυρίδου και Τάσα Παπαδοπούλου. Τις ευχαριστούμε ιδιαίτερα και τις συγχαιρούμε.

Περιορισμοί από διαθεσιμότητες των προσκαλεσμένων ομιλητών προς μόνο τη μία, κυρίως την πρώτη ή την δεύτερη μέρα, επέβαλαν κάποιες μικρές ανακολουθίες στις θεματικές ενότητες. Θα τις συγχωρήσουμε στο πρόγραμμα.

Προσκαλούμε στο βήμα όσους τιμούν το Συμπόσιο με το χαιρετισμό τους.

*"Every art and every inquiry, and similarly every action and pursuit,
is thought to aim at some good".*

Aristotle

*«Tous les arts, toutes les recherches méthodiques de l'esprit,
aussi bien que tous nos actes et toutes nos décisions réfléchies
semblent toujours avoir en vue quelque bien que nous désirons teindre.»*

Aristotle

I wish to congratulate the Aristotle University of Thessaloniki, Professor Pericles Mitkas, Rector of the University; Professor Nikos Kalogirou, Head of the Joint Postgraduate Program of Studies of Landscape Architecture; Associate Professor K. Kalmpourtzi, Deputy Head of this Program, Mrs Lena Athanasiadou, Horticulturist-Landscape Architect and the other Members of the Symposium Committee, for organising this important Symposium on the *"Implementation of the European Landscape Convention. Liabilities in planning and design of works and projects"*.

Congratulations in particular to the School of Architecture, Faculty of Engineering and School of Agriculture, and to the Faculty of Agriculture, Forestry and the Natural Environment for organising a Joint Postgraduate Program of Studies on "Landscape architecture".

Now ratified by 39 member States of the Council of Europe – including Greece –, the European Landscape Convention of the Council of Europe (ETS No. 176) has become an essential reference text. Adopted by the Committee of Ministers of the Council of Europe in Strasbourg on 19 July 2000, the Convention was opened for signature by European States in Florence on 20 October 2000.

23

Fully entering the landscape into the agenda of governments, it helps guide policies to a new territorial intelligence, at national, regional and local level, considering as it does outstanding as well as "every day" and degraded landscapes. Although each citizen must contribute to preserving the quality of the landscape, public authorities are responsible for establishing the general framework that enables that quality to be assured.

The Convention lays down the general legal principles that must guide the adoption of national landscape policies aimed at landscape protection, management and planning. Offering

qualitative vision of space, it promotes a lifestyle based on the respect of natural and cultural values and know-how. Thanks to this “landscape approach”, human rights and democracy dimensions come together on the territory.

The Convention states the importance of promoting training for specialists in landscape appraisal and operations, as well as multidisciplinary training programmes in landscape policy, protection, management and planning, for professionals in the private and public sectors, and for the associations concerned. It recognises the necessity to promote education through school and university courses that, in the relevant disciplines, address the values attaching to landscapes. The Committee of Ministers of the Council of Europe has adopted basic texts in this regard.

The implementation of the Convention continues favorably. Activities are designed to ensure the monitoring of its implementation, the promotion of international co-operation with awareness-raising, access to information, research, and the collection of examples of good practice.

The landscape represents a mosaic of the four dimensions of sustainable development: natural, cultural, social and economic. The opening of the European Landscape Convention to non-European States will be an opportunity to reaffirm the universality of the landscape dimension of human rights and democracy.

References on training and education:

www.coe.int/EuropeanLandscapeConvention

Recommendations: Recommendation CM/Rec(2008)3 on the guidelines for the implementation of the European Landscape Convention; Recommendation CM/Rec(2014) 8 on promoting landscape awareness through education.

Proceedings of the Council of Europe Meetings of the Workshops for the implementation of the Convention: Awareness-raising, Strasbourg (France), 23-24 May 2002; Landscape and Education, Tropea, Calabria (Italy), 3-5 October 2018.

Publications:

24 Council of Europe, Landscape and sustainable development: challenges of the European Landscape Convention, Council of Europe Publishing, 2006 (Landscape and awareness-raising, training and education).

Council of Europe, Landscape facets: reflections and proposals for the implementation of the European Landscape Convention, Council of Europe Publishing, 2012 (Landscape and training of landscape architects, Landscape and children's education).

Council of Europe, Landscape dimensions: reflections and proposals for the implementation of the European Landscape Convention, Council of Europe Publishing, 2017 (Landscape and primary and secondary education).

Council of Europe Landscape Convention: Contribution to human rights, democracy and sustainable development, Council of Europe Publishing, 2018.

Landscape Award Alliance of the Council of Europe, Council of Europe Publishing, Territory and Landscape Series, 2018, No. 105 (<https://rm.coe.int/168075f020>).

Glossary of the Information System of the Council of Europe Landscape Convention, Council of Europe Publishing, Territory and Landscape Series, 2018, 2018, No. 106 (<https://rm.coe.int/16802fc144>).

Michael Oldham

MA Dip Arch (Dist) FLI

Founding President of the European Foundation for Landscape Architecture (EFLA)

Honorary Member International Federation of Landscape Architects Europe (IFLA Europe)

Former Vice-President of "The Landscape Institute"

Expert to the Council of Europe and Jury Member 2017/18 Landscape Awards

Introduction

The Council of Europe (CoE) was first suggested by Sir Winston Churchill in a BBC radio broadcast on 21 March 1943, in the middle of the Second World War. As he said, he tried to *"peer through the mists of the future to the end of the war"*. It was actually created in 1949 (Treaty of London) and now has 47 member states, covers approximately 820 million people and operates with an annual budget of approximately half a billion euros. The CoE is based in Strasbourg, concerned with human rights, democracy and the rule of law. The organisation is distinct from the 27/28-nation European Union (EU), founded in 1957 (Treaty of Rome) although it is often confused with it, partly because the EU adopted the original European Flag which was created by the CoE in 1955, as well as the European Anthem. Unlike the EU, the CoE does not make binding laws, but it does have the power to enforce treaties reached by European states on various topics. The best-known body of these is the European Court of Human Rights, which enforces the European Convention on Human Rights.

The European Landscape Convention (ELC), also known as the Florence Convention, is the first international treaty to be exclusively concerned with all aspects of European landscape. It applies to the entire territory of the Parties and covers natural, rural, urban and peri-urban areas. It concerns landscapes that might be considered outstanding as well as every day or degraded landscapes. The Convention is aimed at: the protection, management and planning of all landscapes, as well as raising awareness of the value of a living landscape. It was signed on 20 October 2000 and became effective 4 years later.

The ELC is grouped under the broad heading of Sustainable Democratic Societies and sits alongside for example The Bern Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitat which is a binding international legal instrument in the field of nature conservation, covering most of the natural heritage of the European continent. Organisationally, it reports to the ELC Committee which then reports to the Steering Committee for Culture Heritage and Landscape (CDCPP). In this respect it works closely with Culture and Cultural Heritage and the CoE Conference of Ministers responsible for regional and spatial planning (SEMAT).

IFLA Europe (still noted as EFLA on their website) has observer status on the CDCPP, the requirements for this status are:

- abroad experience in the areas of competence of the CDCPP
- an ability to make an effective and high-quality contribution to its activities
- representation at a Europe-wide level and, where relevant, at a broader level

Organisationally, IFLA Europe has a working group dedicated to the CoE (it has another group working with the EU specifically on the Professional Qualifications Directive and professional recognition within the EU). There are other observer organisations to the CDCCP which include for example:

European Council of Town Planners (ECTP)

European Council of Landscape Architecture Schools (ECLAS)

International Council of Monuments and Sites (ICOMOS)

Europa Nostra

European Cultural Centre in Delphi

European Landscape Convention

“The landscape is part of the land, as perceived by local people or visitors, which evolves through time as a result of being acted upon by natural forces and human beings”.

“Landscape policy” reflects the public authorities awareness of the need to frame and implement a policy on landscape. The public is encouraged to take an active part in its protection, conserving and maintaining the heritage value of a particular landscape, in its management, helping to steer changes brought about by economic, social or environmental necessity, and in its planning, particularly for those areas most radically affected by change, such as peri-urban, industrial and coastal areas.

Identifying and protecting landscapes

The Convention places great importance on identifying and assessing landscapes through field research by professionals working in conjunction with local inhabitants. Each landscape forms a blend of components and structures: types of territories, social perceptions and ever-changing natural, social and economic forces. Once this identification work has been completed and the landscape quality objectives set, the landscape can be protected, managed or developed.

The people at the heart of landscape policy

One of the major innovations of the Convention is the definition of “landscape quality objectives”, meaning, for a specific landscape, the formulation by the competent authorities of the aspirations of the public with regard to the landscape features of their surroundings. No longer, the preserve of experts, landscape is now a policy area in its own right. Management in line with landscape quality objectives also calls for education and training, including training for specialists, elected representatives and the technical staff of local, regional and national authorities, as well as school and university courses dealing with values attached to the landscape and its protection, management and planning.

Landscape has no borders

Landscape is not a matter for individual states alone. It also needs to be considered in international policies and programmes. Co-operation between Parties (term used by the CoE) is designed to enhance the effectiveness of the measures taken in each state, provide mutual technical and scientific assistance and facilitate exchanges of landscape specialists and the sharing of information on all matters relating to the Convention. Transfrontier co-operation is encouraged at local and regional level and, where necessary, can pave the way for the preparation and implementation of joint landscape programmes.

ELC Landscape Award Alliance of the Council of Europe

The Council's Committee of Ministers can award to a local or regional authority, or a group of such authorities (in one country, or on a transfrontier basis) or a non-governmental organisation that has instituted a policy or measures to protect, manage and/or develop their landscape, which have proved lastingly effective and can thus serve as an example to other territorial authorities in Europe. The Landscape Award Alliance of the CoE gathers the exemplary achievements presented by the States, Parties to the Convention. They show that it is possible to promote the territorial dimension of human rights and democracy by improving the landscape features of people's surroundings. The competition is biennial and covers a wide range of landscape projects. 1st Session: 2008-2009: there have been five with the last, the 5th Session 2017-2018. The principle criteria are as follows:

1. Sustainable territorial development – includes demonstrating environmental, social, economic, cultural and aesthetic sustainability.
2. Exemplary Value – includes setting a good example for others to follow
3. Public participation – includes dialogue and exchanges, public meetings, debates, participation and consultation in the field
4. Awareness raising – the Convention provides that each Party undertakes to increase the awareness among civil society, private organisations and public authorities of the value of landscapes, their role and changes to them

29

Paper to the Council of Europe – European Landscape Convention – May 2019 **Professional Recognition of Landscape Architects** **Increase diversity in the training of landscape architects**

Importantly, the Charter, agreed at the last IFLA GA meeting London September 2018 defines a landscape architect as *“a professionally qualified person recognised by an IFLA registered professional association (or otherwise, as regulated by national law) operating in the field of landscape architecture”*. Landscape architecture is also defined as *“the profession that applies aesthetic and scientific principles to the analysis, planning and management of both natural and built environments”* (as it is also defined by the ELC). There is a growing recognition of the need however for the scope of the profession and the education of the profession to be significantly widened. We need to move away from the commonly held view that we are designers, or worse, simply

garden designers. Our role is much more comprehensive and fundamental to the complex interface of the natural world with the built environment.

Green infrastructure, sometimes referred to as 'blue-green infrastructure', is a strategically planned network that combines the elements that are essential to urban, climatic and environmental challenges by building with nature. This holistic approach, combined with appropriate management, is really the core of what Landscape Architecture should be.

And here lies a problem – design still plays a major part in the education of landscape architects, yet the way that we manage landscapes short term and long term has a much greater effect on society, the landscape itself, and the economy, than design ever has. We need to properly understand what the long term financial implications are of the designs that we undertake, how they impact on nature, whether they contribute or detract from the natural environment, how they impact on people, functionally, visually, aesthetically and whether in the long term they are really sustainable especially in financial terms. We have the skills to provide expert advice on such matters as climate change, depletion of species, functional landscape economics and sustainability, but we still need to persuade others, especially politicians, that this is the case.

Properly and formally recognise the profession at national and international level

Despite being recognised globally as a properly established profession by a number of important bodies, such as UNESCO and the International Labour Office (ILO), the profession is generally poorly recognised in Europe. Indeed, the Convention itself hardly mentions the profession. But it is difficult to imagine how the aspirations of the Convention can really be achieved without the involvement of landscape architects and without the active support of the international body - IFLA Europe.

In many countries, the relationships between engineers, architects and landscape architects leaves a lot to be desired. The Architects Council Europe represents over 500,000 architects in Europe - IFLA fewer than 20,000. However, despite these small numbers, landscape architects often find themselves aggressively under attack from architects.

30 Of course, while this works to the disadvantage of landscape architects, more importantly it works to the much greater disadvantage of society at large. The expert professional services that are available, are sometimes denied to the public by professional and functional demarcations agreed by governments that allow sectoral protectionism to flourish. This can never be in the public interest. Unfortunately, interventions particularly by architects and engineers are often inadequate and amount to little more than 'putting lipstick on the gorilla'. And that's the basic problem. Landscape is seen by many as an optional cosmetic to be applied after a building project, rather than functioning as part of the fundamental green infrastructure that binds the fabric of environment and society together.

Formally recognising a Landscape Architect as a professionally qualified person is a joint responsibility of national governments, the Council of Europe and the European Commission, working in conjunction with the national associations of landscape architects and progress is being made. However, in this last respect there is a special responsibility for national professional associations to play their part in this process by becoming, if necessary, self-regulatory bodies,

involved in professional training and practice, controlling, monitoring and sanctioning, where necessary, the activities of their members, in order to ensure probity, quality of service and consumer protection for the benefit of the public and the clients whom they serve.

Understand the important health and welfare benefits that accrue from investing in landscape and ensure that finance designated for landscape works is used for that purpose.

There is a better understanding of the importance of health and social benefits that accrue from planning, designing and managing landscapes. Despite this however, it is unfortunate that landscape work which is often associated with and executed at the end of a building contract, suffers from money being used to resolve building problems. Each year, inestimable amounts of money are diverted away from landscape works to help resolve problems with foundations, roofs, plumbing complications, or to cover minor professional errors or gross mistakes, but the real consequences of diverting such funds is rarely appreciated, let alone understood, or even cared about. What is therefore actually might be achievable is often reduced to an inadequate solution, and there are real and damaging consequences which impact on both the environment and society at large.

Functional economics in landscape design and management are important. Capital asset management is one of the tools that we have to convince public authorities of the importance of maintaining and enhancing the urban and peri-urban environment. Indeed, the same tools can be used to improve agricultural landscapes, reducing the need for fertilisers, reducing damaging monocultures, acting as CO₂ sinks, and so on.

There are two things to remember; one, landscape is an incredibly cheap commodity when compared to building or engineering works and two, when done properly it has a huge impact on the well-being of society. In the present urban environment, quality of life varies hugely; populations that are usually sedentary need space for leisure and recreation, to benefit from clean air and water, to enjoy traffic-free communication routes and access to nature. Deprived areas, often associated with urban deserts, degraded or absent landscapes, are also more often associated with crime and social disruption as well as unemployment, poverty, poor education and ill-health. All these factors impact hugely in negative ways on the economy of a city, a region or a nation. We understand, and there are a number of studies to prove it, the real human and economic benefits that accrue from access to nature.

At a time when the environment is known to be under considerable pressure, when it is recognised that there is a need to reduce CO₂ emissions, to control rising sea levels, and to rethink the urban environment, it is important to understand the implications of diverting funds away from landscape. Each time it happens there are casualties, but who, or what are they?

- the end user: whoever the landscape works were destined for, does not enjoy the full benefit of the finance originally intended for the project
- the community in the area where the project is situated. Planting not only benefits a project but may also become a significant landscape element within the local environment. The failure to properly complete landscape works affects everyone in the community. Landscape

has no frontiers. The influence of a tree in terms of carbon sequestration does not suddenly stop at the fence. The visual impact is apparent over a large area, as well as its ability to trap small particles

- the local environment, both in the cost-in-use of a depleted landscape and the costly environmental and social consequences in terms of reduced bio-diversity and increased carbon footprint, dereliction and vandalism
- the taxpayers, because invariably they pick up the costs of an increased maintenance budget and new capital works

What is beginning to be understood is that there are real financial values that can be attributed to the natural environment. It is especially important to note that 'natural capital' cannot be easily isolated from the built environment. Natural capital can be defined as 'the elements of nature that directly or indirectly produce value or benefits to people, including ecosystems, species, freshwater, land, minerals, the air and oceans, as well as natural processes and functions.' In simple terms, 'the natural capital concept involves understanding the environment in terms of the values and benefits it provides to people'.

The future, a few reflections.

We are living in a period of particularly rapid change. We can make plans for the future that can be nullified almost immediately by the discovery, or the development of new systems that can radically alter our view of where we are heading. We live in an age where, if we can imagine it, we can probably do it.

Three hundred years ago was the dawn of the 1st Industrial Revolution. Now, we are in the dawn of the 4th Industrial Revolution - the Internet of Things (IoT), AI (artificial intelligence), quantum computing, robotics, 5G, biotechnology, driverless cars, air taxis, drones (autonomous vehicles) where human intervention will dramatically reduce. We can speculate where this will take mankind, how this will affect everyday life, how our cities will change and how, most importantly, mankind can learn and benefit from these changes rather than simply becoming victims of a different kind of global exploitation.

32

In his book, *The Fourth Industrial Revolution*, Prof. Klaus Schwab, Founder and Executive Chairman of the World Economic Forum suggests that this revolution is fundamentally different to its forerunners. This revolution is characterised by a fusion of physical, biological and digital technologies. The rapidity and scope of potential change is unknown except that it will be vast. It will affect every aspect of life. Previous revolutions were largely linear in development, this revolution is exponential, expanding in every direction with unknown spin-offs occurring all the time. It has the power to completely disrupt our lives as well as the potential to substantially improve them.

Seventy five percent of Europe's population live in towns and cities. It is impossible to imagine the scale of the transformations that will affect the urban environment. Will roads be largely abandoned as places to park cars? Indeed, why would we need to own a car if a fleet of autonomous vehicles can transport us about the city, about the countryside? What about air

taxis? Places to land and to park. How long will it be before carbon guzzling cars are banned from city centres? Why invest in an expensive tram system if it would be cheaper to invest in a fleet of 3D printed electric autonomous vehicles available to everyone? Just this one change would substantially transform cities, open manifest opportunities for recreation spaces, public squares, sport and entertainment.

This is not a time, to perpetuate demarcation lines between different professions, architects, engineers, landscape architects and planners. For this urban revolution to succeed the expertise of landscape architecture needs to be central to the professional and democratic processes that will forge the future. What society needs is a strong multi-disciplinary approach to transform cities to clean, sustainable, attractive, urban environments where nature plays an equally important part alongside the built element.

Εικ. 5: Αύλειος χώρος ΔΠΜΣ Αρχιτεκτονική Τοπίου ΠΣ ΑΠΘ (φωτό Μ. Ανανιάδου-Τζημοπούλου).

Μαίρη Ανανιάδου-Τζημοπούλου

Αρχιτέκτων Τοπίου DPLG, Δρ. ΠΣ ΑΠΘ,
Ομότ. Καθηγήτρια Τμ. Αρχιτεκτόνων Μηχανικών ΑΠΘ
anani@arch.auth.gr

Θα αναφερθώ στην αναγκαιότητα κατάλληλων μελετών και έργων προκειμένου για την “προστασία διατήρηση και σχεδιασμό του τοπίου”, όπως η Σύμβαση επικεντρώνεται σε αυτό, δηλαδή εννοώντας το “ καθ’ όλες τις διαστάσεις του, φυσικές ή πολιτισμικές” και προκειμένου “για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής και ευημερίας των κατοίκων του”, με πρόσημο στα “ανθρώπινα δικαιώματα, τη δημοκρατία και τη βιώσιμη ανάπτυξη”.

Μόνο που θα αναποδογυρίσω τα δεδομένα για να υποστηρίξω ότι:

Η Σύμβαση μας θέτει προ υποχρεώσεων ως προς την αντιμετώπιση του τοπίου σε έργα και μελέτες για όλα τα περιβάλλοντα, αστικά, αγροτικά ή φυσικά και σε όλες τις κλίμακες, από το 2000 που αυτή ψηφίστηκε και όποτε εν πάσει περίπτωση έκτοτε κυρώνεται ή εφαρμόζεται από τα κράτη μέλη.

Η Αρχιτεκτονική Τοπίου, η επίσημη τέχνη και τεχνική που ασχολείται με το σχεδιασμό του χώρου, το σχεδιασμό, διαχείριση και αποκατάσταση του τοπίου και τον αιεφόρο σχεδιασμό του περιβάλλοντος, αστικού, αγροτικού, φυσικού, όπως ορίζεται σε σύγχρονα λεξικά (Vroom, 2006, Μπούρας-Φιλίππιδης, 2013) συμβάλλει από πολύ νωρίτερα, από μεταπολεμικά ήδη παγκοσμίως και από τη δεκαετία του 1970 ειδικότερα στη χώρα μας, με τη χάραξη νέου πνεύματος, στον ξεχασμένο έως τότε σχεδιασμό του χώρου.

Στην καθιερωμένη ως “αναγκαιότητα του τοπίου” (Besse, 2018) σήμερα, οι δράσεις μας δεν είναι πάνω ή μέσα, παρά, μαζί στο τοπίο.

Αν λοιπόν συσχετίσουμε την Αρχιτεκτονική Τοπίου, όπως ακαδημαϊκά τουλάχιστον, εδώ και μισό περίπου αιώνα στην Ελλάδα εξελίσσεται, ενώ διεθνώς από μεταπολεμικά ήδη εφαρμόζεται, με τις αρχές, αξίες και διακηρύξεις που διαπερνούν τη Σύμβαση για το Τοπίο, θα αναγνωρίσουμε την επιρροή της πρώτης στη διαμόρφωση της δεύτερης (Μαριά, 2009).

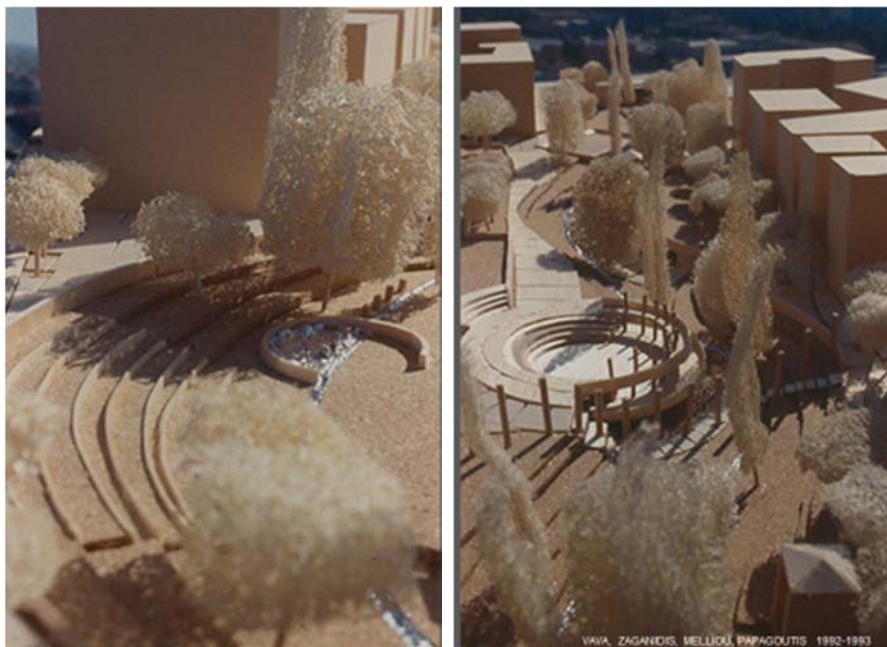
Η Αρχιτεκτονική Τοπίου προσιδιάζει τη φυσιογνωμία του Τμήματος Αρχιτεκτόνων της Πολυτεχνικής Σχολής ΑΠΘ και την καθιέρωσή του γενικότερα στη διαμόρφωση αρχιτεκτονοτοπιακής παιδείας στα ελληνικά πανεπιστημιακά δεδομένα.

Διδάσκεται από το 1974 επικεντρωμένα στα αστικό τοπίο, (εικ. 1) με τη σύνθετη και σφαιρική κοινωνικο-οικολογική και αντιληπτική προσέγγιση, υποστηρίζοντας ερευνητικά και εφαρμοσμένα τα έργα σχεδιασμού τοπίου, ως έργα της κοινωνίας και της οικολογίας, έργα τέχνης και πολιτισμού (Ανανιάδου-Τζημοπούλου, 1982).

Τη δυναμική του διευρυμένου αντικειμένου της Αρχιτεκτονικής Τοπίου (εικ. 2) καλύπτει από το 2003 το Διατμηματικό, Αρχιτεκτονικής και Γεωπονίας, Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών “Αρχιτεκτονική Τοπίου” στη διοικητική υποστήριξη του Τμήματος Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, ΠΣ, ΑΠΘ (land-arch.web.auth.gr/).

Ως μία Αρχιτεκτονική, έτσι και αυτή της Αρχιτεκτονικής Τοπίου, είναι ύψιστα συνθετικός και εφαρμοσμένος κλάδος.

Διακρίνεται εντούτοις από όλους τους άλλους κλάδους σχεδιασμού του χώρου, τον αρχιτεκτονικό, αστικό, πολεοδομικό, χωροταξικό, οικολογικό.

Εικ. 1: Από το μάθημα Αρχιτεκτονική Τοπίου, Τμήμα Αρχιτεκτόνων ΑΠΘ, 1982.

Ομοιότητες και διαφοροποιήσεις ευδιάκριτα αναδεικνύονται π.χ. ως προς επιστήμες όπως την οικολογία που οφείλει να καλύπτει στο βασικό της κορμό γνώσεων.

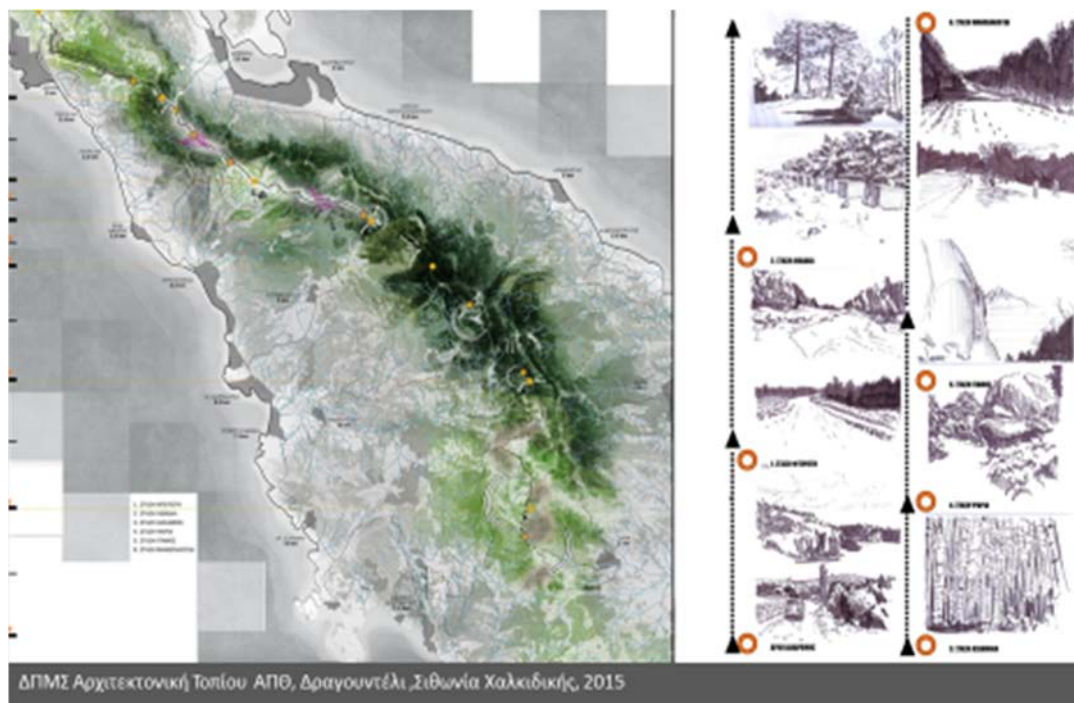
Θα μεταχειριστώ τον ορισμό του Desvigne για τις μελέτες ή έργα αρχιτεκτονικής τοπίου: Αποκωδικοποιείται και ξαναμορφώνεται η ταυτότητα στις μελέτες ή έργα αρχιτεκτονικής τοπίου ως τίποτα περισσότερο αρχικά παρά ως ίχνος που παραπέμπει σε προηγούμενο τοπίο και γίνεται δυνάμει υποστηρικτικό μελλοντικών σχεδιαστικών αποφάσεων σε νέα αναπτυξιακά σενάρια (Desvigne, 2009). Και θα παραπέμψω στη θεωρία και πρακτική του projet du paysage (Corajoud, 2010) που ο δάσκαλός μας γράφει στα κείμενά του του 1985.

Το εφαρμοσμένο έργο Αρχιτεκτονικής Τοπίου στον ελληνικό χώρο επιλεκτικά μόνο παρακολουθεί τις σύγχρονες τάσεις σχεδιασμού τοπίου.

Λίγα είναι τα έργα (projects), διαφορετικά σε κλίμακα, χώρο και προορισμό, όπου αναδεικνύεται η επιβεβλημένη για την αντιμετώπιση τους προσέγγιση, κοινωνικο-οικολογική και αντιληπτική, καθώς και η σύγχρονη τάση για νέα τοπία, σχεδιασμένα ως έργα τέχνης και πολιτισμού, όπως αυτά, έτσι άλλωστε διαφοροποιούνται σαφώς ως προς τις αποδιδόμενες έννοιες σε τοπίο και περιβάλλον.

Επανειλημμένα μιλήσαμε για την επιβεβλημένη μελέτη αρχιτεκτονικής τοπίου, για έργα αρχιτεκτονικής τοπίου και τη σύγχρονη κοινωνική πλέον απαίτηση για την αντιμετώπιση οξυμένων στον τόπο μας ζητημάτων σχεδιασμού και διαχείρισης του υπαίθριου χώρου, τοπίου. Ιδιαίτερα στις μέρες της οικονομικής κρίσης το τοπίο, κατ' εξοχήν δημόσιο αγαθό, καθίσταται απειλούμενο, προς εξαφάνιση ή εκμετάλλευση είδος και χρειάζεται την προστασία μας.

Εικ. 2: Από το μάθημα Τεχνικά Έργα και Σχεδιασμός Τοπίου, ΔΠΜΣ Αρχιτεκτονική Τοπίου ΑΠΘ.

Όχι ψευδεπίγραφα, με γνώση, σύνεση και πολιτική ευθύνη. Αυτή που μας ανήκει. Με αναγνώριση της κοινωνικής αναγκαιότητας, της ιστορικής μας ευθύνης και της δυναμικής του ίδιου του αντικειμένου.

architectopia M. ANANIADOU-TZIMOPOULOU Landscape Projects

1 Parc scape

Pascha Gardens
Site historique
Muraille Est et
paysage naturel
Colline, pinède
ruisseau torrentiel
Thessaloniki

Ayia Varvara
Site naturel
au memoir historique
Aquabiotope, sources, lacs,
ruisseaux vers Aggitis la
rivière
Drama

Parcs publics
Paysage culturel urbain
Sites naturels préservés

2 Sea scape

Hellenikon Parc Metropolitain
et
Centre Olympique Ayios Kosmas
Bateaux à voile, port, front de mer
Athènes

Kodra Parc
Parc culturel
Cap
Recréation de mer
Thessaloniki

Grands projets urbains
de front de mer

3 Town scape

Telloglion Museum Grounds
Folklore Macedoine - Thrace
Museum Grounds
Ayia Sofia, Thessaloniki
Eleftherias square
Petres reurbanité

Projets de l'art et
de la culture

4 Road / Dam scape

Egnatia autoroute
Ayia Varvara lake, Veria

Projets de récupération,
réaménagement
du paysage

Εικ. 3: Τα έργα που παρουσιάστηκαν.

Διαπιστώνουμε και καταλήγουμε ότι:

Υπάρχει έλλειμμα πολιτικής τοπίου και υποχρέωση αυτόνομα θεσμοθέτησης της μελέτης αρχιτεκτονικής τοπίου, πέραν των αρχιτεκτονικών μελετών και παράλληλα με όλες τις άλλες, πολεοδομικές, χωροταξικές, φυτοτεχνικές διαμόρφωσης ή περιβαλλοντικές, για τεχνικά έργα και περιβάλλοντα, αστικά, αγροτικά, φυσικά.

Υπάρχει διαφορά τοπίου και περιβάλλοντος, είναι διαφορετική η μελέτη αρχιτεκτονικής τοπίου από τις περιβαλλοντικές μελέτες και διεθνώς καταξιωμένη η ιδιαιτερότητα της μελέτης τοπίου (landscape project) ως προς όλες τις άλλες μελέτες που η Σύμβαση επίσης αφορά.

Διεπιστημονικότητα και συνέργεια πειθαρχιών είναι κατά περίπτωση απαραίτητες.

Δεν υποκαθιστά όμως αυτό τη συνθετική ειδική μελέτη αρχιτεκτονικής τοπίου που απαιτείται στα έργα και δεν μπορεί αυτή να είναι είτε μόνο οικολογική, αισθητική, πολιτισμική ή τεχνική, ούτε και η συρραφή αυτών των προσεγγίσεων.

Κάθε τοπίο είναι μοναδικό. Framework in progress, κατά το πρώτο βραβείο του διεθνούς διαγωνισμού 2014 του Μεταπτυχιακού μας (TVerdeau, Lamontagne, Jaffre, 2015) και αξίζει το σχεδιασμό του μετασχηματισμού του σε κάθε αναπτυξιακό ή τεχνικό έργο.

Για νέα τοπία που σχεδιάζονται και δεν προκύπτουν.

Για έργα τοπίου που εν τέλει είναι έργα της κοινωνίας

Έργα μου (εικ. 3, 4, 5) επιλεκτικά παρουσιάζονται με τη διάταξη που και στην πρόσκληση AIAPP, Μιλάνο 2007, υποστηρίζουν τη μελέτη αρχιτεκτονικής τοπίου για διαφορετικές κλίμακες και περιβάλλοντα έτσι ώστε τα νέα τοπία της κοινωνίας να σχεδιάζονται στηριγμένα στη φυσική και πολιτισμική τους δυναμική.

Εικ. 4: Πλατεία Ελευθερίας, Θεσσαλονίκη, Διαγωνισμός 2014.

Βιβλιογραφία

Besse, M., 2018. La nécessité du paysage, Parenthèses, Marceilles.

Corajoud, M., 2010. Le paysage c'est l'endroit où le ciel et la terre se touchent, Actes Sud, ENSP, Versailles.

Desvigne, M., Tiberghien, G.A., Corner, J., 2009. Intermediate natures: The landscapes of Michel Desvigne, Birkhäuser, Basel.

Verdeau, T., Lamontagne, G., Jaffre, C., 2015. Framework in progress, M. Ananiadou-Tzimopoulou, (ed.), Landscape Architecture, International Student Competition, Thessaloniki 2014 award, Aristotle University of Thessaloniki, Ziti publications, Thessaloniki.

Vroom, M., 2006. Lexicon of garden and landscape architecture, Birkhäuser, Switzerland.

Ανανιάδου –Τζημοπούλου, Μ., 1982. Η ανάλυση του τοπίου στο σχεδιασμό, Συμβολή στην έρευνα αρχιτεκτονικής τοπίου, Διδακτορική Διατριβή, Επιστημονική Επετηρίδα, Πολυτεχνικής Σχολής, ΑΠΘ, Θεσσαλονίκη, 18.

Μαριά, Ε-Α., 2009. Η νομική προστασία του τοπίου στο διεθνές κοινοτικό και εθνικό δίκαιο, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα.

Μπουρας, Χ., Φιλιππίδης, Δ., (εκδ) 2013. Αρχιτεκτονική, Εκδοτικός Οίκος Μέλισσα, Αθήνα.

<http://land-arch.web.auth.gr/>